

Gravminderegistrering

Udvælgelseskriterier:

Man skal finde de gravminder ”som bevarer mindet om fortjenstfulde mænd og kvinder, eller som i øvrigt af kunstneriske, kulturhistoriske eller andre grunde må anses for at være bevaringsværdige”.

Vejledende udvælgelseskriterier for bevaringsværdige gravminder fastsat af kirkeministeriet:

1. Særlig udsmykning
2. Usædvanlige inskriptioner
3. Udført af anerkendte kunstnere eller som har særlig kunsthistorisk interesse
4. Personhistorie: Fortjenstfulde mænd og kvinder

Helst bør et gravminde opfylde mere end blot et enkelt kriterium.

Man kan derudover også se på:

1. Gravmindets alder og bevaringstilstand
2. Slægts-, ejendoms- eller institutionshistorie
3. Tidstypiske gravminder for kirkegården eller egnen.

Men mindst ét andet kriterium skal i så fald være opfyldt og gravmindets alder er ikke noget kriterium i sig selv.

Der skal ikke nødvendigvis registrere/bevare et gravminde for hver eneste kirkegård. Registrering kan undlades, hvis et tilsvarende gravminde allerede er registreret indenfor provstiet. Der skal dog tages hensyn til kirkegården som lokalt kulturhistorisk miljø. Antal gravminder pr. kirkegård skal være begrænset. (Museet anslår antallet til omkring 10-20 stk. for en middelstor kirkegård).

Pleje, vedligeholdelse og placering på kirkegården

Menighedsrådet kan ikke beslutte, at et registreret gravminde ikke skal vedligeholdes, men der er på den anden side heller ikke noget krav om, at gravmindet skal fremstå som nyt.

Gravminder bør som udgangspunkt blive stående på den oprindelige plads på kirkegården. Beplantning og gravminder, som udgør en helhed, bør så vidt muligt bevares.

Hvor forholdene på kirkegården hindrer, at gravmindet kan blive stående på den oprindelige plads, må det i stedet anbringes et andet sted på kirkegårde (undtagen de gravminder der er fredet som fortidsminder – de må ikke flyttes uden forudgående tilladelse fra Kulturstyrelsen).

”Når et gravminde skønnes ikke længere at udgøre en pryd for den pågældende kirkegård, og det ud fra en samlet vurdering ikke længere repræsenterer en kulturhistorisk værdi, kan det afregistreres”. Hvis gravmindet er overrepræsenteret på kirkegården eller i provstiet, kan det også afregistreres efter en konkret vurdering og efter samme principper som registreringen af de bevaringsværdige gravminder.

Oplysninger der skal indgå i registreringen af gravminder:

Kirkegård:

Dato og registrator:

Gravsteds nr.:

Type:

Materiale:

Mål: Højde m. sokkel:

Højde u. sokkel:

bredde:

dybde:

Udsmykning:

Skrift:

Tilstand:

Kriterier for bevaring:

Foto nr.:

Inskription:

Eksempel på registreret gravminde:

Kirkegård: Årø

Dato og registrator: 1/11 2011 Tenna R. Kristensen

Gravsteds nr.: Stenen er opstillet uden for gravsted i lapidarium, sten nr. 1.

Type: Lille rundbuet grotte med indsat rundbuet skrifttavle og vinduesglas foran skrifttavlen. Spor efter hvidt marmorkors i toppen. Stenen står på sokkel.

Materiale: Grotte og sokkel af sandsten eller støbt i cement, skrifttavle i hvid sleben marmor. Afbrækket marmorkors i toppen, farvelhænder i hvid bisquit.

Mål: Højde m. sokkel: 68cm, Højde u. sokkel 55 cm, bredde 37 cm, dybde 16 cm.

Udsmykning: Farvelhænder påsat grotten over skrifttavlen. Grotten er udsmykket med indhuggede riller og prikker. Oprindeligt har der været påsat hvidt marmorkors i toppen.

Skrift: Sortmalet

Tilstand: Jævn, glasset er i stykker, korset mangler

Kriterier for bevaring: Gammel tidstypisk sten, hører til blandt kirkegårdens ældste sten.

Foto nr.: 1

Inskription:

Minde over
Jeppe Jepsen
* p. Aarø 17. Okt. 1860,
† samst. 3. Mai 1914
Frederikke Jepsen
f. Thomsen
* i Hejsager 25. Aug. 1867
† i Odense 5. Okt. 1947
Elsket og savnet

Oplysninger der skal indgå i registreringen af hele gravsteder:

Kirkegård:

Dato og registrator:

Gravsteds nr.:

Gravstedets mål: bredde mod gang: dybde:

Kant afgrænsning :   højde: bredde:

Belægning:

Beplantning:

Gravstedets tilstand:

Antal gravminder på gravstedet:

Kriterier for bevaring/begrundelse:

Foto nr:

(De enkelte gravminder på gravstedet skal derudover også beskrives).

Eksempel på registreret gravsted

Kirkegård: Oksenvad

Dato og registrator: 22/10 1997, Tenna R. Kristensen

Gravsteds nr.: 143

Gravstedets mål: bredde mod gang: 1050 cm   **dybde:** 500 cm

Kant afgrænsning: hæk af tuja til alle sider, **højde:** 52 cm   **bredde:** 27 cm

Belægning: Lyst hvidt grus af 2-3 cm store sten.

Beplantning: Meget spredt beplantning og fortrinsvis langs hæk og mellem stenene mod syd og vest.

Antal gravminder på gravstedet: 10

Gravstedets tilstand: God

Kriterier for bevaring/begrundelse: familiegravsted som ligger lige syd for kirkediget og støder på det nærmeste op til familiens gård.

Foto nr.: 0788-1

Menighedsrådets forslag til bevaringsværdige gravminder

Registreringerne sendes elektronisk eller på en DVD til Museum Sønderjylland. Gravminderne skal blot registreres i et helt almindeligt Word dokument. Så vidt muligt et gravminde eller gravsted pr. side.

Fotos: Hvert registreret gravminde ledsages af mindst to fotos, et af gravmindet og et af gravmindets nære omgivelser (gravstedet). Hvis der er indskrift/udsmykning på flere sider af gravmindet, så fotos hele vejen rundt. Hvis der er tale om et helt gravsted – så også et eller to fotos af gravstedet. Fotos behøver ikke blive indsat på hver enkelt side i Word dokumentet, men kan sagtens ligge i en selvstændig fil, bare de enkelte fotos er nummererede, så man tydeligt kan se hvilke fotos, der hører til hvilke gravminder. Brug gravstedsnummeret eksempelvis således: "0788-1, 0788-2".

Museet vurderer registreringerne og tager stilling til, om museet er enig i de udvalgte gravminder, samt om de er fyldestgørende registreret. Herefter returnerer museet det hele til menighedsrådet med bemærkninger.

Derefter fremsender menighedsrådet forslaget til provsten. Under provstesynet noteres registreringen i kirkegårdsprotokollen og først da er registreringen færdig. Registreringerne opbevares hos provsten, museet og menighedsrådet.

Kontaktpersoner i Museum Sønderjylland.

Menighedsrådenes forslag ang. bevaringsværdige gravminder og forslag vedr. afregistreringer sendes indenfor de enkelte provstier til:

Haderslev: Tenna R. Kristensen, Museum Sønderjylland - Arkæologi Haderslev, Dalgade 7, 6100 Haderslev. Tlf.: 74 52 75 66 /73 52 34 66, mobil: 23 45 70 30. E mail: tekr@museum-sonderjylland.dk

Aabenraa: Stefanie Robl, Museum Sønderjylland - Kulturhistorie Aabenraa, H.P. Hansens Gade 33, 6200 Aabenraa. Tlf.: 74 62 26 45. E mail: stro@museum-sonderjylland.dk

Tønder: Elsemarie Dam-Jensen, Museum Sønderjylland - Kulturhistorie Tønder, Kongevej 51, 6270 Tønder tlf. : 74 72 89 89. E mail: elda@museum-sonderjylland.dk

Sønderborg: Carsten Porskrog Rasmussen, Museum Sønderjylland - Sønderborg Slot, 6400 Sønderborg. Tlf.: 74 42 25 39. E mail: cpr@museum-sonderjylland.dk

Litteratur:

Birgitte Kragh 2003: Til jord skal du blive... Dødens og begravelsens kulturhistorie i Danmark 1780 - 1990.

Retsinformation.dk: <https://www.retsinformation.dk/>

Vejledning nr. 9682 af 10/09/2014 (Gældende) Vejledning om registrering af gravminder m.v. 2014

Vejledning nr. 9175 af 15/04/1987 Vejledning om registrering af gravminder. 1987